

Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025

Plan van aanpak opgave Ruimte en Energie

Definitieve versie

Datum: 15-12-2017

Auteur(s): Ariaan van der Vlugt

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	2
2	Projectdefinitie	3
2.1	Doel van het project 2018.....	3
2.2	Producten.....	4
2.1.1	<i>Bewustwording van de opgave</i>	4
2.1.2	<i>Randvoorwaarden creëren voor ontwikkeling van zon- en windenergie</i>	5
3	Rol van het ruimte en energieteam.....	7
3.1	Rollen per teamlid.....	7
3.2	Projectorganisatie	7
4	Doelgroepen	8
5	Scope van het project.....	9
6	Informatie en monitoring	9
7	Communicatie	9
8	Risicomanagement.....	9
9	Kosten en capaciteit	10
10	Budget.....	11
11	Planning	13

1 Inleiding

Onze regionale ambitie is om in 2050 een energie neutrale regio te zijn en daarmee bij te dragen aan de nationale en internationale doelstellingen op het gebied van klimaat en energie. De definitie van energieneutraal die wij hierbij hanteren is: het energieverbruik binnen de regio wordt volledig gedekt door energie uit duurzame energiebronnen of restbronnen, waarvan minstens 80% uit onze eigen regio komt. De resterende 20% wordt ingevuld door onder andere restwarmte of geothermie uit de nabijheid van onze regio. Daarnaast zetten we in op 30% energiebesparing (10 PJ) ten opzichte van ons huidige energiegebruik. Daarmee stoot de regio in 2050 nauwelijks meer CO₂ uit voor de energievoorziening. In 2050 gebruiken we geen aardgas meer in de gebouwde omgeving. Wij onderschrijven hiermee de landelijke en provinciale ambities gericht op energiebesparing en opwekking van hernieuwbare energie.

Windenergie en zonnenvelden kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het toepassen van hernieuwbare energie. Hoewel de technologie hierin steeds verder ontwikkelt, blijft de toepassing hiervan achter. Dit komt onder andere omdat windmolens en zonnenvelden (nog) een negatief imago hebben. We kennen allemaal hier wel voorbeelden van, zoals de windmolen langs de A4 bij Leidschenveen. Toch hoeft de ontwikkeling van windenergie en zonnenvelden dit niet te zijn. Als er maar nagedacht wordt over waar we dit toepassen en voor wie we dit toepassen. Succesvolle projecten die zijn uitgevoerd vanuit een coöperatieve gedachte zijn er genoeg.

2 Projectdefinitie

Het einddoel is een energie neutrale regio in 2050. In het Energie Akkoord 2017-2025 zijn tussendoelen geformuleerd waar naar toe gewerkt wordt in 2025. De tussendoelen zijn in het Energieakkoord Holland Rijnland vastgesteld op:

2,5 PJ duurzaam opgewekt door zonnepanelen op daken (0,7 PJ), zonnevelden (1 PJ) en wind (0,8 PJ)

De project definitie is dan als volgt te formuleren

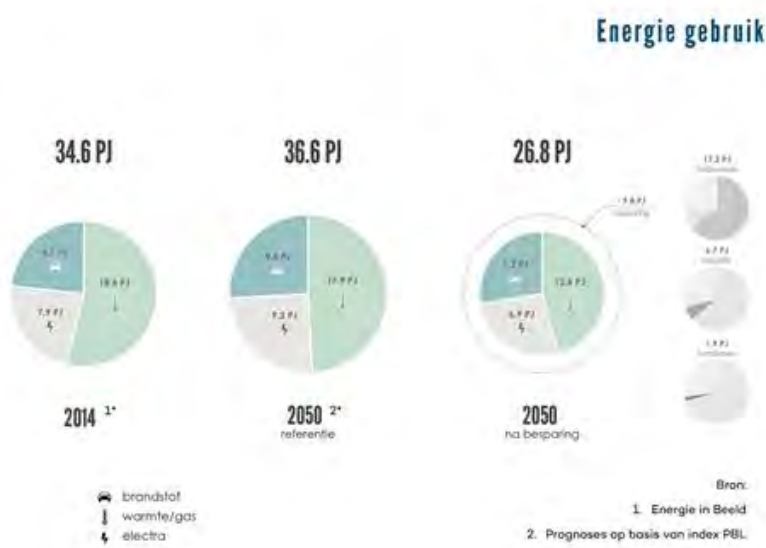
Hoe ziet de energietransitie er ruimtelijk uit in 2025, waarbij er een evenwicht is tussen duurzame energie opwekking door zon en wind, de sociale leefomgeving en economische groei?

2.1 Doel van het project 2018

Hoofddoel:

Het hoofddoel is te komen tot realisatie van duurzame energie opwekkers binnen de regio om aan de doelstelling van het Energieakkoord te voldoen.

Om hier te komen, is eerst de opgave in beeld gebracht. Daarnaast worden nu de kaders uitgewerkt waarbinnen de ontwikkeling kan plaatsvinden en wordt er gewerkt aan het vergroten van het draagvlak voor de energie opwekkers.

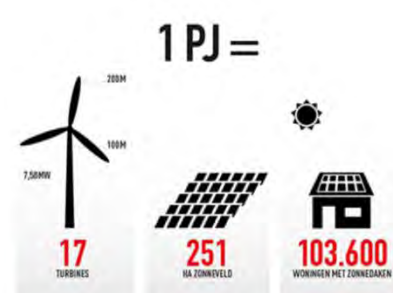

Het hoofddoel voor 2018 is het opleveren van een ruimtelijke kaart met potentiële locaties voor het realiseren van duurzame zon- en windenergie. Deze kaart is breed maatschappelijk gedragen en kent een set van toetsingskaders waarlangs initiatieven tot realisatie getoetst kunnen worden.

Hierbij is de kilowattuur (KWh) het feitelijke parameter en zijn de vierkantmeters (m²) de ruimtelijke en sociaal- en economische parameter van de energietransitie.

In dit plan van aanpak worden de contouren geschetst voor de periode tot eind 2018. Er wordt in dit plan van aanpak alleen gerekend met het elektriciteitsvraagstuk. Het landelijke energie vraagstuk voor grote industrieën, het regionale warmte vraagstuk en het vervoersvraagstuk zijn hierin nog niet meegenomen. Deze vraagstukken worden landelijk en/of regionaal belegd. Vanzelfsprekend wordt de onderliggende samenhang tussen de regionale vraagstukken wel geborgd.

In 2019 is de regio, en daarmee de lokale overheden, in staat om te faciliteren in zonne- en windontwikkelingen. Hierbij is een breed draagvlak onder belangenorganisaties, inwoners, lokale en regionale bestuursorganen een onontbeerlijke randvoorwaarde.

Om dit te doel te bereiken zullen er diversen producten moeten worden opgeleverd. Deze producten worden enerzijds vanuit de regio opgepakt en/of gefaciliteerd, maar hebben veelal een lokaal karakter. Binnen de werkgroep zal er een constante afstemming zijn over de integraliteit tussen regionaal, lokaal en andere uitvoeringslijnen. Zodoende wordt er gebruik gemaakt van elkaars kennis en kracht.

2.2 Producten

De producten zijn te verdelen in twee aspecten die elk hun eigen dynamiek kennen, namelijk;

- Bewustwording van de opgave
- Randvoorwaarden creëren tot ontwikkeling

Beide aspecten zullen parallel lopen, maar hebben een sterke afhankelijkheid met elkaar. Deze worden dan ook bestuurlijk in zekere go- no go momenten voorgelegd aan het dagelijks bestuur van Holland Rijnland, alsmede de lokale bestuurders.

De volgende producten worden opgeleverd in de periode 2017 – 2025. Verder toelichting per project in de tijd is te vinden onder het hoofdstuk planning.

2.1.1 Bewustwording van de opgave

Om te komen tot ontwikkeling van duurzame energie opwekkers is het van belang dat inwoners, belangenorganisatie en bestuurders inzicht krijgen in “de energietransitie”, “het waarom?” en het “wat houdt dit dan in?”. Zodoende ontstaat er een eenduidig beeld van de gezamenlijkheid waarmee de transitie kan worden ingezet.

Product 1 - Inzicht verkrijgen in de regionale energie opgave en deze lokaal door vertalen

Het doel van dit product is om overzicht te krijgen in de feitelijke energieopgave per megawatt uur (MWh). Om inzicht te krijgen in de totale opgave is het van belang om de energie opgave per aangesloten gemeente te weten. Met name stedelijke gebieden zijn niet in staat om hun ‘eigen’ energiebehoefte volledig zelf op te wekken. Dit zal daarom regionaal worden opgelost:

- Inzicht in de regionale energie opgave.
- Overzicht van het energieverbruik per gemeente.
- Het maximaal potentieel per gemeente en regio inzichtelijk maken.
- Inzicht in maximaal potentieel van de bestaande technieken en oplossingen voor zon- en wind inzichtelijk.

Dit product is in 2016 en 2017 grotendeels al uitgevoerd door het onderzoek van Posad en vertaald naar de energieopgave per gemeente, subregio en regio.

Product 2 - Het opzetten van een werkvorm (ruimtespel) per gemeente/subregio /regio

Het doel van dit product is beeldvorming en inzicht geven in wat de energieopgave (product 1) is. Tevens zal de ruimtelijke impact duidelijk worden bij het ‘spelen’ van het spel. Deelnemers zullen op een laagdrempelige manier bekend raken met de energietransitie en de bijbehorende ruimtelijke impact.

- Ontwikkelen ruimtespellen op lokaal, subregionaal en regionaal niveau.
- Ambtelijk “spelen” van het ruimtespel op subregionaal niveau.
- Lokaal / subregionaal “spelen” van het ruimtespel met gemeenteraden.
- Lokaal / subregionaal “spelen” van het ruimtespel met keyactor.

Het ontwikkelen van het “ruimtespel” heeft op regionaal en subregionaal niveau al plaatsgevonden. Enkele gemeenten hebben het ruimtespel toegepast op lokaal niveau. Ambtelijk is het ruimtespel, in atelier 2, op subregionaal niveau gespeeld. Dit heeft geleid tot een eerste kennismaking en bewustwording van de energieopgave en de ruimtelijke impact.

Product 3 - inventariseren keyactors en hun standpunten

Om inzicht te krijgen in de (on)mogelijkheden van de (ruimtelijke) inpassing van energie opwekkers is het van belang om oriënterend te verkennen waar de wensen, eisen en de voorkeuren voor energie opwekkers liggen.

- Welke keyactors zijn er lokaal en binnen de (sub)regio actief
- Gesprekken voeren met de keyactors
- Een inventarisatie per keyactor
- Een totaal overzicht van wensen, eisen en voorkeuren om mee te nemen in de kaders (zie paragraaf 2.2.2)
- Verifiëren bij keyactors of de lijst volledig en juist is
- Lokaal bestuurlijk delen van de inventarisatie per gemeente en sub regio

2.1.2 Randvoorwaarden creëren voor ontwikkeling van zon- en windenergie

Om te komen tot ontwikkeling van duurzame energieopwekkers zullen locaties moeten worden aangewezen waar ontwikkelingen gewenst of ongewenst zijn. Ook zullen er inhoudelijke kaders worden gesteld waaraan ontwikkelingen getoetst kunnen worden. Deze locaties en kaders zullen (juridisch) geborgd moeten worden in verordeningen, omgevingsvisies en omgevingsplannen. Het is belang dat hierbij het draagvlak, de technische haalbaarheid en de belangen van andere ruimtelijke opgaven integraal worden meegenomen.

Product 1 – Ontwerpend onderzoeken van locaties (KAART 2025)

Op basis van landschappelijk ontwerpen zoeken naar (on)mogelijkheden waar ruimtelijk gezien het ontwikkelen van zon- en windenergie wenselijk is.

- De gebiedsidentiteiten (landschappelijke definities per gebied) die vanuit de Provincie zijn aangewezen worden visueel inzichtelijk gebracht.
- 2 Ambtelijke ateliers waar landschappelijk wordt ontworpen.
- Een conceptkaart op basis van de ambtelijke ateliers, aangevuld met locaties waar momenteel principeverzoeken voor zijn ingediend (doelstelling 2025).
- Inzicht in het huidige netwerk en de ambities voor uitbreiding van het netwerk van Liander.
- Samenhang vinden in andere thema's zoals dalende bodem, flora- en fauna, nieuwbouw ontwikkelingen en infrastructurele ontwikkelingen.

Product 2 – Opzetten van sociaal-, economische en ruimtelijke kaders

Naast het creëren van een kaart met mogelijke locaties voor het opwekken van zon- en windenergie is het van belang dat er toetsingskaders worden gerealiseerd. Deze kaders geven initiatiefnemers, vergunningverleners, grondeigenaren en inwoners duidelijkheid over de voorwaarden waaronder de zon- en windinitiatieven ontwikkeld kunnen worden.

- Inventariseren van landelijke kaders .
- Ambtelijk samenwerken tot een set van kaders die gewenst zijn vanuit de (lokale) politiek.
- Bespreken van het set van kaders met de lokale en regionale bestuursorganen.
- Bespreken van het set van kaders met belangenorganisaties (voor- en tegenstanders).
- Een concept lijst van kaders creëren met keyactors (zie 2.1.1).
- Vaststellen van de kaders door de daartoe bevoegde bestuursorganen.

Product 3 – Regionale zienswijze op de huidige Verordening Ruimte en Mobiliteit (VRM)

De provincie, regio en gemeenten hebben een constructieve dialoog over het gemeenschappelijk belang om de doelen voor de energietransitie te realiseren. We beogen in samenspraak een integraal, opgavegericht ruimtelijk instrumentarium, afsprakenkader en afwegingskader te ontwikkelen dat daarbij helpt. In de tussentijd zal er vanuit de regio een krachtig signaal worden gegeven naar de provinciale staten dat verruiming van de Verordening cruciaal is voor het doen slagen van de gezamenlijke ambitie.

- Kennis nemen van de aangepaste VRM.
- Opstellen zienswijze voor de regio.
- Bestuurlijk bekrachtigen van de zienswijze.
- Indienen van de zienswijze namens de aangesloten gemeente.

Product 4 - Komen tot een breed gedragen locatie kaart voor zon- en windenergie (doelstellingen 2050).

Dit product heeft tot doel om te komen tot het verkrijgen van draagvlak en de landschappen te waarderen op economische- en/of ecologisch belang. Tevens wordt inzicht verkregen in de (on) mogelijkheden onder de inwoners van de regio en deelgebieden. Ook zal er worden samengewerkt met de Provincie Zuid-Holland om te komen tot adaptatie van de kaart in de verordening Ruimte en Mobiliteit.

- Met agrarische belangorganisaties benoemen van gebieden en gebiedsidentiteiten waarbij meervoudig ruimte gebruik (voedselproductie en energie) mogelijk is.
- Met milieuorganisatie benoemen van gebieden waar ecologie en energie elkaar kunnen versterken en/of aanvullen.
- Met belangenorganisaties benoemen van gebieden van cultuurhistorische waarden.
- Samen met de provincie Zuid-Holland komen tot adaptatie van de kaart in de Verordening Ruimte en Mobiliteit.

Product 5 – Pilots uitvoeren

Om te komen tot de uitvoering van de totale opgave is het van belang “morgen” te beginnen met het ontwikkelen van zon- en windenergie. De uitvoeringsduur per project is namelijk circa 5 jaar. Naast het behalen van de energieopgave uit het Energieakkoord is het ook van belang zichtbaar te krijgen wat de ruimtelijke inpassing van zon- en windenergie nu daadwerkelijk is.

- Vanuit de locatiekaart en de vastgestelde kaders inzichtelijk maken waar de slagingskans voor ontwikkeling van zon- en windenergie het groots is (doelstellingen 2025).
- Verdiepend onderzoek naar (technische) haalbaarheid per locatie.
- Marktconsultatie bij ontwikkelende partijen.
- Creëren draagvlak bij keyactors.
- Uitvoeren van de pilot(s).

3 Rol van het ruimte en energieteam

Het energieteam van de regio heeft ten doel om gezamenlijk te werken aan de ruimtelijke inpassing van zonne- en windontwikkelingen in de regio. Hierbij is vooral kennis delen en gezamenlijk werken aan de opgave van belang. Het ruimteteam coördineert de gezamenlijk opgave en ondersteunt de aparte gemeenten in het vormgeven van de lokale energieopgave. Hierbij is het van belang om gezamenlijk op te trekken naar belangenorganisaties en de Provincie. Tevens zullen de regionale afspraken en ambities geborgd moeten worden in de lokale gemeenten. Hierbij neemt het team de rol aan van verbinder en kennisdeler.

Tevens zal gezamenlijk worden gewerkt aan de kaders en de communicatie als co-creatie. Dit zal op lokaal en regionaal niveau worden vastgesteld in raads- en Statenbesluiten, omgevingsvisies en communicatieplannen. Het ruimte en energieteam heeft als focus de regio. Het team heeft als doel projecten en processen op te starten die vervolgens op lokaal niveau verder kunnen worden vertaald, uitgewerkt of worden vastgesteld.

Aan de hand van de oplossingsrichtingen die de locatiekaart(en) visualiseert/visualiseren voeren provincie, regio en gemeenten een constructieve dialoog over het gemeenschappelijk belang om de doelen voor de energietransitie te realiseren. We beogen in samenspraak een integraal, opgavegericht ruimtelijk instrumentarium, afsprakenkader en afwegingskader te ontwikkelen dat daarbij kan ondersteunen.

3.1 Rollen per teamlid

Wie	Taken & verantwoordelijkheden	Uren benodigd
Trekker ruimte en energieteam	<ul style="list-style-type: none">- Overall regie en voortgang bewaken- Afspraken met externe adviseurs- Kennisdeling verzorgen – partijen aan elkaar knopen – processen een zetje geven waar nodig- Contact provincie Zuid-Holland- Coördineren vraag- en aanbod van kennis- Aanspreekpunt van regionale partners en organisaties	<ul style="list-style-type: none">- 8 per week
Ruimte en energieteam	<ul style="list-style-type: none">- Inhoudelijke sessies verzorgen met trekker bij gemeentes- Meeschrijven aan de sociaal- en economische kaders- Kennis/projectuitwisseling/regulier overleg 1x in de 2 weken- Coproduceren van de producten voor de lokale overheden	<ul style="list-style-type: none">- 4 uur per week <p>4 uur extra inzet voor duo trekkerschap</p>
Contactpersoon gemeente /partijen	<ul style="list-style-type: none">- Bestuurlijke aftasten naar de behoefte van informatie, voorlichting en strategische keuzes- Implementeren van het energievraagstuk in de omgevingsvisie	<ul style="list-style-type: none">- 8 uur per maand om de kennis te en te vertalen naar de omgevingsvisie

3.2 Projectorganisatie

De algemene coördinatie ligt bij Jeroen Ververs als trekker van het Energieakkoord vanuit Holland Rijnland. De trekker van de uitvoeringslijn Energie en Ruimte heeft vanuit zijn ambtelijke rol tijd beschikbaar gekregen om de werkgroep Ruimte en Energie te trekken.

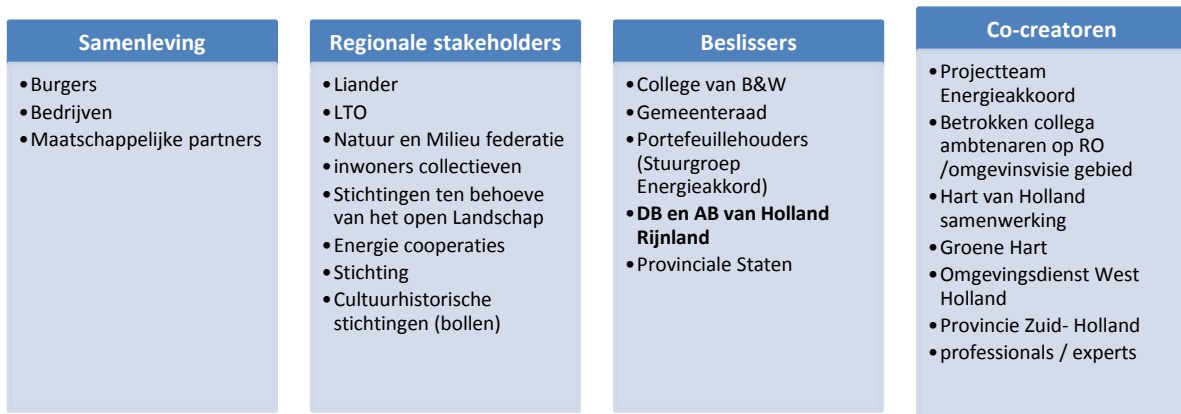
De leden van de werkgroep hebben vanuit hun ambtelijke rol tijd beschikbaar gekregen een inhoudelijk mee te werken/co-creëren aan voorliggende opgaven en het realiseren van de resultaten. Uiteindelijk zijn de leden van de projectgroep ook de afnemers van het eindproduct.

18 contactpersonen van de verschillende gemeentes en betrokken partijen zijn verantwoordelijk binnen hun eigen organisatie draagvlak en inbedding van het onderwerp te krijgen. Daarnaast zijn ze verantwoordelijk voor de lokale vertaling en uitwerking van de producten.

Projectfunctie	Naam	Rol	Overlegt
<i>Ambtelijk opdrachtgever</i>	<i>Loes Bakker</i>	<ol style="list-style-type: none"> <i>Ambtelijk opdrachtgever</i> <i>Ambtelijk eindverantwoordelijk</i> 	<i>Op initiatief van de projectleider</i>
<i>Algemene Coördinatie</i>	<i>Jeroen Ververs</i>	<ol style="list-style-type: none"> <i>Afstemming stuurgroep</i> <i>Bewaken van lijnen tussen de teams in</i> 	<i>Naar noodzaak</i>
<i>Trekker Ruimte en Energie</i>	<i>Ariaan van der Vlugt (Kaag en Braassem)</i>	<ol style="list-style-type: none"> <i>Voortgang bewaken</i> <i>Coördineren, enthousiasmeren en faciliteren van het team Ruimte en Energie</i> <i>Contact rijk, provincie en andere regio's</i> 	<i>Naar noodzaak</i>
<i>Leden werkgroep Ruimte en Energie</i>	<i>Rommie van Rossem (ODWH)</i> <i>Fred Goedbloed (Leiden)</i> <i>Anka Silvertand (Alphen)</i> <i>Ruud Kwant / Wilfred de Bruijn (Nieuwkoop)</i> <i>Saskia Elissen (PZH)</i> <i>Jeroen van Schaick (PZH)</i> <i>Marcel Belt (Leiden)</i> <i>Achmed Achbari (Leiderdorp)</i>	<i>Inhoudelijk betrokken bij richting die bepaald wordt bij de uitwerking van de ruimtelijke inpassing.</i> <i>Daarnaast ook verantwoordelijk voor borging van het onderwerp Ruimte en Energie binnen eigen organisatie</i>	<i>Voorlopig opstart 1x in de 2 weken op dinsdag</i>
<i>Leden projectgroep (afnemer eindproducten)</i>		<i>18 contactpersonen van de verschillende gemeenten en betrokken partijen zijn verantwoordelijk binnen hun eigen organisatie draagvlak en inbedding van het onderwerp te krijgen.</i>	<i>1 x per 3 weken: informatie uitwisseling over alle werkgroepen van het e-akkoord</i>

4 Doelgroepen

De volgende doelgroepen zijn betrokken bij het realiseren van een duurzame energieopwekking door zon en wind in de regio

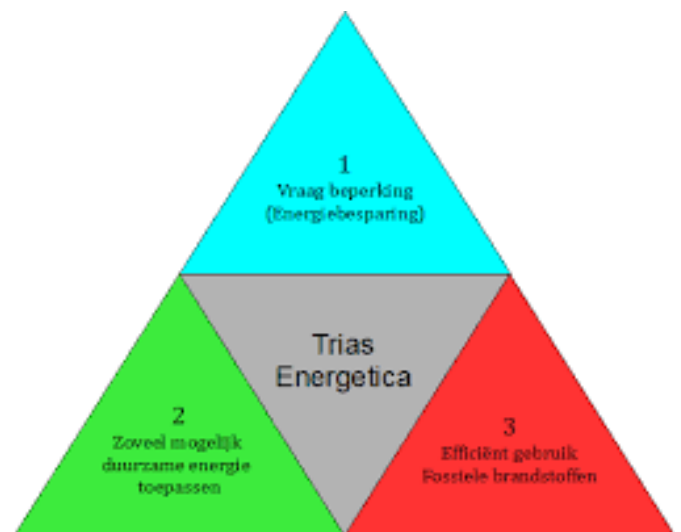

5 Scope van het project

De scope van het project betreft, zoals eerder benoemd, de inpassing van het lokaal en duurzaam opwekken van energie. Warmte, landelijke industrie en transport worden in andere gremia aangepakt. Andere oplossingsrichtingen zoals waterstof, biomassa e.d. worden niet meegenomen. Hoewel zij wellicht een (deel) oplossing zijn voor het duurzaam opwekken, opslaan en transporteren van de energie. Binnen de projectgroep Energie wordt wel de onderlinge samenhang tussen deze lijnen bewaakt.

Op dit moment hebben we hiervoor de volgende projecten in het vizier:

- Energiebesparing (energieakkoord HR). Om de totale opgave (KWh) in oogschouw te houden is het van belang dat de voorziene besparingen behaald worden. Immers elke bespaarde KWh hoeft niet opgewekt te worden.
- Zon op daken, ten behoeve van het oplossen van een deel van de opgave om duurzame energie op te wekken.
- Greenports (t.b.v. ontwikkelingen in de sector)
De keuzes en verduurzamingsplannen, werkwijze voor de Greenports beïnvloeden de energiestromen in regionaal verband (en vice versa).
- Het nog op te stellen Rijksakkoord over Energietransitie
- Ontwikkelingen vanuit de Provincie in richtlijnen, wet- en regelgeving.
- Ontwikkelingen vanuit energie coöperaties en de markt.
- De provinciale- en gemeentelijke omgevingsvisies (o.a. Hart van Holland).

6 Informatie en monitoring

Er zijn al een aantal regionale en lokale onderzoeken aanwezig die de werkgroep Ruimte en Energie kan gebruiken, waaronder:

- Regionaal onderzoek Posad.
- Gebiedsidentiteiten Provincie Zuid Holland.
- Onderzoeken vanuit Hart van Holland door, o.a. dalende bodem, biodiversiteit en energieopgave.

7 Communicatie

Algemene communicatie via de gebruikelijke kanalen van Holland Rijnland en de partners. Daarnaast is er extra aandacht om de sociaal- en economische kaders en de zoekgebieden mee te nemen in gesprekken over de omgevingsvisie en de ruimteplannen.

8 Risicomanagement

- Teveel overleggen en te weinig creëren.
- De verschillende snelheden waarin de aangesloten partners opereren in het energie en ruimte vraagstuk.
- Provinciale houding ten aanzien van de herziening van de VRM.
- Gemeentelijke verkiezingen in maart 2018.
- Provinciale verkiezingen in maart 2019.

9 Kosten en capaciteit

Capaciteit: welke deskundigheid en hoeveel capaciteit (werkuren) is er nodig om de opgave (binnen de planning) te realiseren? Wie gaat wat doen?

Wie (naam, functie, organisatie)	Rol	Ureninzet per week (gemiddeld)	Expertise	Verantwoordelijkheid
<i>Ariaan van der Vlugt trekker Energie en Ruimte, Holland Rijnland</i>	trekker	8	Verbinder, coördineren en faciliteren	[tijdige oplevering tussenresultaten]
<i>Rommie van Rossem (ODWH)</i>	Lid	4	Koppeling met de uitvoering van initiatieven	Co-creëren van de resultaten
<i>Fred Goedbloed (Leiden)</i>	Lid	4	Borging en kennis van de omgevingsvisie	Vormgeven van de ruimtelijke, sociaal- en economische kaders in de omgevingsvisies
<i>Anka Silvertand (Alphen)</i>	Lid	8	Initiatieven, netwerker en knelpunten in kaart brengen	Opzetten van de sociaal- en economische kaders en duo trekker
<i>Ruud Kwant / Wilfred de Bruijn (Nieuwkoop)</i>	Lid	4	Initiatieven, netwerker en knelpunten in kaart brengen	Lokale en regionale netwerk belangenorganisaties
<i>Saskia Elissen (Provincie)</i>	Lid	4	Koppeling en borging in de provinciale organisatie	Verbinder en co-creëren
<i>Marcel Belt (Leiden)</i>	Lid	4	Kennis en netwerk	In kaart brengen belangenorganisaties
<i>Jeroen van Schaick</i>	Lid	2	Ruimtelijke inpassing en ruimtelijk ontwerpen	Verbinder en co-creëren van ruimtelijke invalshoek
<i>Achmed Achbari (Leiderdorp)</i>	Lid	4	Koppeling met de uitvoering van initiatieven	Co-creëren van de resultaten

10 Budget

Omschrijving	Specificatie	Begroot bedrag 2017 - 2018
Bewustwording van de opgave		
<p><u>Product 1 - Inzicht verkrijgen op de regionale energie opgave en deze lokaal door te vertalen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Inzicht in de regionale energie opgave - Overzicht van het energieverbruik per gemeente - Het maximaal potentieel per gemeente en regio inzichtelijk maken - Inzicht in maximaal potentieel van de bestaande technieken en oplossingen voor zon- en wind inzichtelijk 	Door externe	€25.000 door HR * €25.000 door PZH *
<p><u>Product 2 - Het opzetten van een werkvorm (ruimtespel) per gemeente/subregio /regio</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen ruimtespellen op lokaal, sub regionaal en regionaal niveau - Ambtelijk “spelen” van het ruimtespel op sub regionaal niveau - Lokaal / sub regionaal “spelen” van het ruimtespel met gemeenteraden - Lokaal / sub regionaal “spelen” van het ruimtespel met belangenorganisaties 	Door externe Door werkgroep met ondersteuning van externe	€ 30.000 *
<p><u>Product 3 - inventariseren keyactors en hun standpunten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke keyactors zijn er lokaal en binnen de (sub)regio actief - Gesprekken voeren met de keyactors - Een inventarisatie per keyactor - Een totaal overzicht van wensen, eisen en voorkeuren om mee te nemen in de kaders (zie hoofdstuk 2.1.2. - Verifiëren bij keyactors of de lijst volledig en juist is - Lokaal bestuurlijk delen van de inventarisatie per gemeente en sub regio 	Door werkgroep Voornamelijk onkosten voor organisatie bijeenkomsten	€ 10.000
		* reeds uitgegeven budget

Randvoorwaarden creëren tot ontwikkeling		
<p>Product 1 – Ontwerpend onderzoeken van locaties</p> <ul style="list-style-type: none"> - De gebiedsidentiteiten die vanuit de Provincie zijn aangewezen worden visueel inzichtelijk gebracht. - 2 Ambtelijke ateliers waar landschappelijke wordt ontworpen - Een conceptkaart op basis van de ambtelijke ateliers, aangevuld met locaties waar momenteel principeverzoeken voor zijn ingediend - Inzicht in het huidige netwerk en de ambities voor uitbreiding van het netwerk van Liander - Samenhang vinden in andere thema's zoals dalende bodem, flora- en fauna, nieuwbouw ontwikkelingen en infrastructurele ontwikkelingen 	<p>Door projectteam Externe begeleiding en advies</p>	<p>€ 50.000</p>
<p>Product 2 – Opzetten van sociaal-, economische en ruimtelijke kaders</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inventariseren van landelijke kaders - Ambtelijk samenwerken tot een set van kaders die gewenst zijn vanuit de (lokale) politiek - Bespreken van het set van kaders met de lokale en regionale bestuursorganen - Bespreken van het set van kaders met belangenorganisaties (voor- en tegenstanders) - Een concept lijst van kaders creëren met keyactors (zie 2.1.1) - Vaststellen van de kaders door de daartoe bevoegde bestuursorganen 	<p>Door projectgroep met externe begeleiding en advies</p>	<p>€ 15.000</p>
<p>Product 3 – Regionale zienswijze op de huidige Verordening Ruimte en Mobiliteit (VRM)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kennis nemen van de aangepaste VRM - Opstellen zienswijze voor de regio - Bestuurlijk bekrachtigen van de zienswijze - Indienen van de zienswijze namens de aangesloten gemeente 	<p>Door projectgroep, voornamelijk onkosten</p>	<p>€ 1.000</p>
<p>Product 4 - Komen tot een breed gedragen locatie kaart voor zon- en windenergie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Met agrarische belangorganisaties benoemen van gebieden en gebiedsidentiteiten waarbij meervoudig ruimte gebruik (voedselproductie en energie) mogelijk is (doelstellingen 2050) - Met milieuorganisatie benoemen van gebieden waar ecologie en energie elkaar kunnen versterken en/of aanvullen - Met belangenorganisaties benoemen van gebieden van cultuurhistorische waarden - Samen met de provincie Zuid-Holland komen tot adaptatie van de kaart in de Verordening Ruimte en Mobiliteit. 	<p>Door projectgroep, voornamelijk onkosten voor organisatie bijeenkomsten</p>	<p>€ 15.000</p>
<p>Product 4 – Pilots uitvoeren</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vanuit de locatiekaart en de vastgestelde kaders inzichtelijk maken waar de slagingskans voor ontwikkeling van zon- en windenergie het groots is (doelstellingen 2025) - Verdiepend onderzoek naar (technische) haalbaarheid per locatie - Marktconsultatie bij ontwikkelende partijen - Creëren draagvlak bij keyactors - Uitvoeren van de pilot(s) 	<p>Door projectgroep, lokale ambtelijke organisatie en externe begeleiding, advies en onderzoek</p>	<p>€ 50.000</p>
<p>TOTAAL</p>		<p>€ 194.000</p>

11 Planning

Omschrijving	Stand van zaken en beslismomenten	Planning per kwartaal (Q)
Bewustwording van de opgave		
<p><u>Product 1 - Inzicht verkrijgen op de regionale energie opgave en deze lokaal door te vertalen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Inzicht in de regionale energie opgave - Overzicht van het energieverbruik per gemeente - Het maximaal potentieel per gemeente en regio inzichtelijk maken - Inzicht in maximaal potentieel van de bestaande technieken en oplossingen voor zon- en wind inzichtelijk 	<p>Ambtelijk Externe Externe Externe</p>	<p>2017, gereed 2017, gereed 2017, gereed 2017, gereed</p>
<p><u>Product 2 - Het opzetten van een werkvorm (ruimtespel) per gemeente/subregio /regio</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen ruimtespellen op lokaal, sub regionaal en regionaal niveau - Ambtelijk “spelen” van het ruimtespel op sub regionaal niveau - Lokaal / sub regionaal “spelen” van het ruimtespel met gemeenteraden - Lokaal / sub regionaal “spelen” van het ruimtespel met belangenorganisaties 	<p>Externe Ambtelijk Gemeenteraden Keyactors</p>	<p>2017, gereed 2017, gereed Q 1 2018 Q 1/2 2018</p>
<p><u>Product 3 - inventariseren keyactors en hun standpunten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke keyactors zijn er lokaal en binnen de (sub)regio actief - Gesprekken voeren met de keyactors - Een inventarisatie per keyactor - Een totaal overzicht van wensen, eisen en voorkeuren om mee te nemen in de kaders (zie hoofdstuk 2.1.2) - Verifiëren bij keyactors of de lijst volledig en juist is - Lokaal bestuurlijk delen van de inventarisatie per gemeente en sub regio 	<p>Ambtelijk Ambtelijk Ambtelijk Ambtelijk Ambtelijk Gemeenteraden</p>	<p>Q 1 2018 Q 1/2 2018 Q 2 Q 2 Q 2 Q 2 /3</p>

Randvoorwaarden creëren tot ontwikkeling		Planning per kwartaal (Q)
<p><u>Product 1 – Ontwerpend onderzoeken van locaties</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - De gebiedsidentiteiten die vanuit de Provincie zijn aangewezen worden visueel inzichtelijk gebracht. - 2 Ambtelijke ateliers waar landschappelijke wordt ontworpen - Een conceptkaart op basis van de ambtelijke ateliers, aangevuld met locaties waar momenteel principeverzoeken voor zijn ingediend (doelstellingen 2025) - Inzicht in het huidige netwerk en de ambities voor uitbreiding van het netwerk van Liander 	<p>Externe Externe Ambtelijk</p>	<p>2017, gereed 2017, gereed Q 1, 2018 Q 1, 2018</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Samenhang vinden in andere thema's zoals dalende bodem, flora- en fauna, nieuwbouw ontwikkelingen en infrastructurele ontwikkelingen 		Q 1/2, 2018
Product 2 – Opzetten van sociaal-, economische en ruimtelijke kaders		
<ul style="list-style-type: none"> - Inventariseren van landelijke kaders - Ambtelijk samenwerken tot een set van kaders die gewenst zijn vanuit de (lokale) politiek - Bespreken van het set van kaders met de lokale en regionale bestuursorganen - Bespreken van het set van kaders met belangenorganisaties (voor- en tegenstanders) - Een concept lijst van kaders creëren met keyactors (zie 2.1.1) - Vaststellen van de kaders door de daartoe bevoegde bestuursorganen 	<p>Ambtelijk Ambtelijk</p> <p>Gemeenteraden Ambtelijk Ambtelijk</p>	<p>Q1, 2018 Q1, 2018 Q 1/2, 2018</p> <p>Q 1 Q 2/3, 2018</p>
Product 3 – Regionale zienswijze op de huidige Verordening Ruimte en Mobiliteit (VRM)		
<ul style="list-style-type: none"> - Kennis nemen van de aangepaste VRM - Opstellen zienswijze voor de regio - Bestuurlijk bekrachtigen van de zienswijze - Indienen van de zienswijze namens de aangesloten gemeente 	<p>Gemeenteraden</p> <p>Ambtelijk Ambtelijk</p>	<p>Q 1, 2018 Q 1, 2018</p>
Product 4 - Komen tot een breed gedragen locatie kaart voor zon- en windenergie.		
<ul style="list-style-type: none"> - Met agrarische belangorganisaties benoemen van gebieden en gebiedsidentiteiten waarbij meervoudig ruimte gebruik (voedselproductie en energie) mogelijk is - Met milieuorganisatie benoemen van gebieden waar ecologie en energie elkaar kunnen versterken en/of aanvullen - Met belangenorganisaties benoemen van gebieden van cultuurhistorische waarden - Samen met de provincie Zuid-Holland komen tot adaptatie van de kaart (2025) in de Verordening Ruimte en Mobiliteit. - Bestuurlijk vast stellen kaart 2025 en een doorkijk naar 2050 	<p>College B en W College B en W</p> <p>Ambtelijk Ambtelijk Ambtelijk Ambtelijk</p> <p>Gemeenteraden</p>	<p>Q1, 2018 Q1, 2018</p> <p>Q1, 2018 Q1, 2018</p> <p>Q 1/2 , 2018 Q 1/2, 2018 Q 1/2, 2018 Q 2/3, 2018 Q 3 /4, 2018</p>
Product 4 – Pilots uitvoeren		
<ul style="list-style-type: none"> - Vanuit de locatiekaart en de vastgestelde kaders inzichtelijk maken waar de slagingskans voor ontwikkeling van zon- en windenergie het groots is (doelstellingen 2025) en invoegen in omgevingsvisie en ruimtelijke plannen - Verdiepend onderzoek naar (technische) haalbaarheid per locatie - Marktconsultatie bij ontwikkelende partijen - Creëren draagvlak bij keyactors - Uitvoeren van de pilot(s) 	<p>Gemeenteraden</p> <p>Ambtelijk Ambtelijk Ambtelijk</p> <p>Markt</p>	<p>2019 2019 2019 2019 2019</p> <p>2020 – 2025</p>